

Repliker och kommentarer*

JAN-ERIK LANE*
SVANTE ERSSON*

Walter Korpi och länderjämförelser

Syftet med Walter Korpis artikel i *Ekonomisk Debatt* 1985:3 är att utifrån empiriska data ifrågasätta den marknadsliberala hypotesen att ekonomisk tillväxt negativt påverkas av olika yttringar av välfärdsstaten. Artikeln baseras på en större uppsats som kommer att publiceras i *European Sociological Review*, där argumenteringen och dataredovisningen är mera utförlig. I båda dessa uppsatser menar sig Korpi kunna belägga att den marknadsliberala hypotesen inte stämmer med verkligheten. Tvärtom finns anledning att utifrån empiriska utgångspunkter ifrågasätta om det verkligen förhåller sig så att ekonomisk tillväxt påverkas negativt av marknadsingripanden, stor offentlig sektor, omfattande skattetryck och en jammare inkomstfördelning. Korpis metod är att undersöka den marknadsliberala hypotesen med makrodata på ländernivå i syfte att identifiera de faktorer som betingar variationen i ekonomisk tillväxt mellan olika länder. Korpis analys omfattar i huvudsak 18 länder i OECD-gruppen, men ibland beaktas både fler och färre länder. Resultaten av analysen sammanfattas på följande sätt:

”Måtten på den offentliga sektorns storlek inklusive inkomstöverföringar

och särskilt de sociala utgifternas storlek visar positiva snarare än negativa samband med ekonomisk tillväxttakt”. (s. 201)

Man kan fråga sig, såsom Assar Lindbeck [1985] invänder i *Ekonomisk Debatt*, om en så empiriskt inriktad forskningsmetodik passar för en variabel som ekonomisk tillväxt, som torde betingas av en rad faktorer i komplex interaktion. Det är möjligt att Lindbecks invändning kan riktas mot alla slag av policy-analys, som ofta har en empiricistisk inriktning. Det är här frågan om att arbeta med makrodata av olika slag på ländernivå i syfte att estimerar mer eller mindre komplexa modeller. Offentliga utgifter av olika kategorier betraktas som indikatorer på policies och uppgiften är att identifiera bestämningsfaktorer för variansen. I komparativ policy analys har man sökt finna bestämningsfaktorer för olika ländermönster av offentliga utgifter genom att titta på t ex regeringars politiska hemvist, fackets ställning och nivå på tidigare åtgärdanden.

* Statsvetenskapliga institutionen
Umeå Universitet

* I denna avdelning välkomnas kommentarer till tidigare bidrag samt korta inlägg med ekonomisk-politisk anknytning.

Modellspecificering

Även om man accepterar Lindbecks kritik att länderanalys av makrodata är en underlägsen metod jämfört med teoretiskt inriktat modellbyggnadsarbete på andra slag av data måste stor uppmärksamhet ägnas åt teoretiska frågor även i en komparativ analys av ekonomisk tillväxt av det slag som Korpi redovisar. Vilka samhällsfaktorer skulle man kunna identifiera såsom betingelser för ekonomisk tillväxt? Rimligen måste det vara så att nivån på välståndet spelar in på så sätt att ju högre ekonomisk nivå desto lägre tillväxttakt. Om ett land genomgått en längre tids ekonomisk tillväxt, kan man ha förbrukat den potential för en ökning i resurser som ligger i övergången från en mindre avancerad sekundär ekonomi till en mera avancerad sådan. En utveckling av servicesektorn eller den offentliga sektorn som ofta följer på en viss nivå för det ekonomiska välståndet kan knappast bygga på förhoppningar om snabba produktivitetshöjningar med åtföljande hög ekonomisk tillväxttakt. Rent statistiskt är höga tillväxttakter lättare att åstadkomma om ett land påbörjar en tillväxtprocess på en låg ekonomisk nivå, medan den procentuella förändringen knappast blir stor i en ekonomi där nivån redan är hög. Man bör i en samhällsmodell för ekonomisk tillväxt ta med en faktor som representerar nivån på det ekonomiska välståndet. Vi väljer BNP per innevärdare 1957.

Ekonomisk tillväxt måste rimligen ha något att göra med vilket inflytande intressegrupper har i samhället. Enligt det kollektiva handlandets logik ligger det inte i intressegruppers intresse att förse samhället med nyttigheter som inte dessa grupper helt kan internalisera. Positiva externa effekter är inget för särgrupper att ta fram för hela samhället. I stället strävar intressegrupper efter nyttigheter som de kan internalisera för sina medlemmar. Ekonomisk tillväxt är just en sådan

kollektiv nytthet för samhället som intresseorganisationer knappast kan ha som huvudmålsättning, eftersom nyttan inte kan internaliseras av särgruppens egna medlemmar. Tvärtom finns betydande risker för intressegrupper i en period av stark ekonomisk tillväxt då förändringstakten i en sådan process kan hota traditionella gruppernas etablerade ställning. Intressegrupper syftar till att fördela kakan på bästa möjliga villkor för de egna medlemmarna i kamp med andra intressegrupper med samma målsättning; målet är inte att öka kakan utan att fördela den på ett sätt som gynnar de egna medlemmarna. Intresseorganisationer söker rent rationellt att gynna de egna grupperna på ett sätt som leder till begränsningar i potentialen för ekonomisk tillväxt. Det är här inte bara fråga om fackliga organisationer, vilka är mer intresserade av att fördela produktionsresultat än att avsätta medel för kapitalbildning. Viktiga "fördelningskoalitioner" återfinns även på arbetsgivarsidan eller kapitalägarsidan, som kan arbeta kraftfullt för att med olika medel gynna etablerad industri och därmed förhindra ekonomisk expansion. Intressegruppernas agerande verkar långsiktigt: ju längre ett land har en intakt struktur av intressegrupper desto lägre borde den ekonomiska tillväxten vara.

Vad betyder offentlig sektor för ekonomisk tillväxt? Man kan tänka sig två olika hypoteser. Å ena sidan leder en stor offentlig sektor till mindre investeringar och därmed lägre ekonomisk tillväxt, men å andra sidan kan man hävda att offentliga utgifter i form av infrastruktur är tillväxtbefrämjande. Så kan även vara fallet med omfattande transfereringsprogram, om en del av dessa används för tillväxtbefrämjande kapitalplaceringar. Samtidigt kan en stor offentlig sektor leda till effektivitetsförluster genom skattesystemets konstruktion. Det kan alltså vara på sin plats att ta med olika indikatorer på den offentliga sektorns storlek.

Det kan även i denna studie vara lämp-

Tabell. 1 Envägs-variansanalys av den årliga tillväxttakten i GDP 1961–1983 för land och tidsperiod

	Tillväxt i GDP
Land (K=24)	.12 (.00)
År (K=23)	.35 (.00)

Not: Den eta-kvadrerade koefficienten har skattats på ett data-set över OECD-länderna där antalet analysenheter är $24 \times 23 = 552$. Ju större värde koefficienten får – mellan 0 och 1 – desto mer av variationen kan föras tillbaka på variabeln i fråga.

ligt att ta med några av de politiska indikatorer som ofta används i komparativ policy analys. Man borde kunna förvänta sig ett samband mellan regeringens politiska orientering och ett lands genomsnittliga tillväxttakt. Sambandet kan tänkas innebära att ju längre vänsterpartierna dominerat regeringen desto lägre skulle den ekonomiska tillväxten vara.

Det bör framhållas att ovan redovisade teoretiska funderingar, som blir styrande för valet av empiriska mått, inte på något avgörande sätt avviker från den teori Korpi vill testa. Den avgörande frågan är i stället hur olika faktorer skall mätas. Det är inte givet att just Korpis operationaliseringar, val av länder och tidsperiod är de enda möjliga eller rimliga. Samma teoretiska modell kan ges alternativa operationaliseringar, prövas på alternativa länderurval och testas på alternativa tidsperioder. Vilka blir resultaten om man väljer något annorlunda empiriska utgångspunkter?

Empiriska resultat

Ekonomisk tillväxt mäts vanligen på årsbasis. Datas kvalitet skiftar från land till land, men man kan nog utgå från att reliabiliteten vad gäller tillväxtdata i OECD statistiken är god. Nu förhåller det sig så att den årliga tillväxttakten varierar betydligt från år till år. Om man gör en variansanalys av tillväxttakten i OECD-länderna visar det sig att ekonomisk tillväxt

varierar mer över tiden än mellan länder, vilket medför att en komparativ länderanalys av det slag Korpis analys är exempel på förlorar i empirisk bärkraft (Tabell 1).

Variansanalysen visar att ländervariabeln har begränsat värde när det gäller att förstå ekonomisk tillväxt. Den årliga förändringen i mängden producerade varor och tjänster varierar mer över tiden än mellan länderna. Man bör ha detta i åtanke när man går över till att analysera den *genomsnittliga* tillväxttakten bland OECD-länderna.

Valet av tidsperiod för analysen av genomsnittlig tillväxttakt är i någon mån godtycklig, och resultaten torde påverkas av vilken tidsperiod som väljs. Prövningen av våra modeller görs på den genomsnittliga tillväxttakten i GDP för 1961–70, 1971–83 samt 1960–81, vilket avviker något från de tidsperioder Korpis analys omfattar. Vårt val av indikatorer i tabellerna 2 och 3 är även delvis annorlunda. (A) Potential för marknadsingripanden: socialistpartiernas ställning i regeringssammanhang enligt Schmidts index över socialistisk dominans (Schmidt, [1983]); institutionalisering i enlighet med ett index över institutionell sklerosis framtaget av Choi [1983] i anslutning till Mancur Olsons [1982] teorier om nations uppgång och fall. Detta index uttrycker hur lång tid en modern stat existerat i ett land, dvs ett slags moderniseringsindex. Ju tidigare ett land moderniserats

Tabell 2. Genomsnittlig ekonomisk tillväxt, ekonomisk nivå, institutionalisering, politik och offentliga utgifter (N=24)

	Koefficient	t-stat	Beta-vikt	R ²	R ² A
(1) GDP/cap tillväxt 1960-81	= -.0004 GNP/cap 1957 -.0309 Institutionell sklerosis	-.83 -1.94	-.22 -.51	.50	.45
(2) GDP tillväxt 1961-70	= -.0004 GNP/cap 1957 -.0396 Institutionell sklerosis -.5478 Socialistisk dominans	-.61 -1.65 -2.11	-.16 -.45 -.34	.55	.49
(3) GDP/cap tillväxt 1960-81	= -.0004 GNP/cap 1957 -.0286 Institutionell sklerosis -.0247 Offentlig konsumtion/GDP	-.79 -1.65 -.39	-.21 -.47 -.08	.50	.42
(4) GDP tillväxt 1971-83	= .0001 GNP/cap 1957 -.0359 Institutionell sklerosis -.0660 Sociala transfereringar/GDP	.19 -2.46 -2.24	.05 -.62 -.34	.61	.55
(5) GDP/cap tillväxt 1960-81	= -.0004 GNP/cap 1957 -.0284 Institutionell sklerosis -.0082 Totala offentliga utgifter/GDP	-.86 -1.56 -.32	-.24 -.47 -.06	.50	.42

Not: Data om ekonomisk tillväxt har tagits från OECD (1979) *Economic Outlook*, No 29; OECD (1983) *Historical Statistics 1960-1981*; OECD (1984) *Economic Outlook*, No 36. Data om ekonomisk nivå eller GNP/capita för 1957 har tagits från B. Russett et al. (1964) *World Handbook of Political and Social Indicators*, New Haven: Yale U.P. Data om institutionalisering eller indexet över s k institutionell sklerosis har hämtats från Choi [1983]; för sex länder har vi gjort egna kompletterande skattningar av indexet. Data om offentliga utgifter har tagits från OECD (1983) *Historical Statistics 1960-1981*, varvid vissa skattningar varit nödvändiga att göra (Nya Zeeland). Data om politiska dominansförhållanden har tagits från Schmidt [1983]; här har vi gjort egna kompletterande klassificeringar av förhållandena i Grekland, Portugal, Spanien och Turkiet.

Tabell 3. Genomsnittlig ekonomisk tillväxt (1960-77) och välfärdspolitik

Välfärdspolitisk variabel:	N=78	N=70	N=46	N=24	N=23	N=18	N=17	N=16	
Socialistisk dominans i regeringsställning	Beta-vikt t-stat r	.05 .44 .05	.01 .06 .02	.03 .16 .06	-.36 -2.51 -.40	-.29 -1.93 -.28	-.39 -1.99 -.23	-.02 -.09 .21	.02 .07 -.46
Tidpunkt för modernisering	Beta-vikt t-stat r	-.36 -2.12 -.17	-.31 -1.64 -.15	-.14 -.90 -.18	.24 1.28 .53	.09 .50 .41	.27 1.21 .45	-.01 -.05 .11	.11 .54 .52
Totala civila utgifter	Beta-vikt t-stat r	.18 1.43 .15	.13 .86 .10	.03 .21 .07	-.33 -2.14 -.50	-.22 -1.38 -.36	-.39 -2.03 -.29	.23 .86 .41	-.20 -.96 -.63
Gini-index	Beta-vikt t-stat r	-.32 -2.56 -.26	-.37 -2.67 -.27	-.24 -1.64 -.27	.07 .39 .32	.12 .66 .36	.13 .60 .17	-.01 -.04 -.01	.14 .71 .54

Not: (1) Angående modeller: Följande modell har legat till grund för analysen: Ekonomisk tillväxt = ekonomisk nivå (kontrollvariabel) + välfärdspolitisk variabel (se ovan). Modellerna testas för ett varierande länderurval med samma kontrollvariabel, men med byte av den välfärdspolitiska variabeln i fråga. Det är endast koefficienterna för dessa välfärdspolitiska variabler som redovisas i tabellen.

(2) Angående länderurval: N=78 består av länder från tredje världen, socialistiska länder samt OECD-länder; N=70 utgörs av föregående grupp förutom de socialistiska länderna; N=46 utgörs av föregående grupp förutom OECD-länderna, d v s huvudsakligen länder från tredje världen; N=24 utgörs av länderna inom OECD; N=23 utgörs av länderna inom OECD förutom Japan; N=18 utgörs av de OECD-länder som ingår i Korpis urval; N=17 utgörs av Korpis urval förutom Japan; N=16 utgörs av OECD-länderna i Europa förutom Island och Luxemburg, d v s här ingår Grekland, Portugal och Spanien.

(3) Angående data: Data om den ekonomiska tillväxten 1960-77 har tagits från World Bank (1979) *World Development Report 1979*; socialistisk dominans har vi i stor utsträckning kodat på egen hand på basis av bland andra Schmidt [1983]; tidpunkt för ländernas modernisering har tagits från C.L. Taylor & M. Hudson (1972) *World Handbook of Political and Social Indicators*, 2nd ed, New Haven: Yale U.P.; totala offentliga utgifter har huvudsakligen beräknats utifrån International Monetary Fund (1982) *Government Finance Statistics Yearbook* medan data om militära utgifter hämtats från R.L. Sivard (1980) *World Military and Social Expenditures 1980* och C.L. Taylor (1983) *World Handbook of Political and Social Indicators*, 3rd ed, New Haven: Yale U.P.; uppgifter om Gini-index har hämtats från samma källa men kompletterats från en rad andra källor.

desto större har spelrummet varit för olika intresseorganisationer – fördelningskoalitioner – att göra sig gällande. (B) Offentlig sektor: man bör ta med olika indikatorer på den offentliga sektorns storlek eftersom den innehåller olika komponenter som kan ha motsatta effekter på ekonomisk tillväxt. Vi redovisar totala offentliga utgifter/BNP, offentlig konsumtion/BNP samt transfereringar/BNP. Man kan som Korpi göra exkludera militära utgifter och enbart se på totala civila utgifter. Vi använder genomgående OECD-data medan Korpi också använder ILO-data. (C) Inkomstfördelning: här används det så kallade Gini-index, men datas kvalitet när det gäller denna indikator är som känt diskutabel.

Det är inte tillräckligt att bara titta på enkla korrelationer mellan de nu specificerade variablerna därför att man på goda grunder kan utgå från att de olika faktorerna interagerar på ett sätt som medför att de partiella sambanden kan vara annorlunda än de enkla. Vi använder multipel regression för att pröva en serie modeller på olika tidsperioder (Tabell 2).

Breddar man analysen till att omfatta samtliga OECD-länder samt delvis beaktar andra relevanta indikatorer kan vi konstatera att Korpis resultat inte står sig. Ekonomisk tillväxt bestäms i hög grad av institutionell sklerosis: ju starkare och ju längre intressegrupper verkar i ett land desto lägre tillväxt. Detta resultat håller även när man kontrollerar för ekonomisk nivå. Beträffande den offentliga sektorns storlek samt vänsterpartiernas ställning gäller att resultaten bekräftar den marknadsliberala hypotesen att dessa faktorer inverkar negativt på den ekonomiska tillväxttakten.

Avslutning

Kan det vara så att det är själva länderru- valet som styr resultaten? Korpi menar

exempelvis att Japan inte skall ingå i analysen på grund av att det redovisar extremt höga värden för ekonomisk tillväxt. Finns det några givna kriterier för vilka länder som bör tas med? Vi testar avslutningsvis en modell vars operationalisering nära anknyter till Korpis val av indikatorer, men låter prövningen omfatta en större grupp av länder med den ekonomiska tillväxten under perioden 1960–77 som beroende variabel. Tabell 3 redovisar skattningarna för de relevanta välfärds- politiska variablerna med kontroll för ekonomisk nivå.

Det visar sig att det finns en betydande instabilitet i de relationer som man försöker identifiera i en komparativ länderanalys av det slag det här är fråga om. Möjligen kan man generellt säga att den marknadsliberala hypotesen erhåller ett visst stöd i de länderurval som innehåller de rika blandekonomierna. Men det är nog också så att ser man till ett betydligt större länderurval kan man knappast hävda att offentliga utgifter och vänsterpartiernas styrka leder till lägre ekonomisk tillväxt. Det är riktigt att betona Japans inverkan på resultaten, men det är inte så att enbart ett utelämnande av Japan i analysen leder till annorlunda resultat.

Referenser

- Choi, K., [1983], "A Statistical Test of Olson's Model" i D. Mueller (red). *The Political Economy of Growth*, Yale University Press, New Haven.
- Korpi, W., [1985], "Valfardspolitik och ekonomisk tillväxt", *Ekonomisk debatt*, årg 13, nr 3.
- Lindbeck, A., [1985], "Valfard, skatter och tillväxt", *Ekonomisk Debatt* årg 13, nr 3.
- Olson, M., [1982], *The Rise and Decline of Nations*, Yale University Press, New Haven.
- Schmidt, M. (red) [1983], *Westliche Industrie Gesellschaften · Wirtschaft – Gesellschaft – Politik*, Piper, München